

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ЗВУКОНАСЛІДУВАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ

Горбуньова С.О. (ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», викладач кафедри східних мов)

Вивчення будь-якої мови починається з вивчення культури її носіїв. А вивчення японської мови, у цьому плані, неймовірно цікаве, бо культура країни Сонця Що Сходить в багатьох аспектах дуже відрізняється від європейської. Одним із яскравих показників незвичайності є наявність дуже широкого та значущого пласту лексики – звуконаслідувальних слів. Звуконаслідувальна лексика японської мови – тема, яку всебічно вивчає не тільки власне японське мовознавство, але й світове.

Ономатопея (з грецької *ὄνοματοποιία* від *ὄνομα* «ім'я» + *ποιέω* «роблю, творю») — слово, що є результатом звуконаслідування, а також процес творення таких слів. Ономатопея – це багатий матеріал, який дуже добре ілюструє виразність та глибину японської мови в цілому, широкий спектр різноманітних художніх засобів. Наприклад, 「ムクムク «мукумуку» - «копошіння」、ガラガラ «гагара» - «таракітіння」. Згідно із лінгвістичним енциклопедичним словником, звуконаслідування – це закономірний, не випадковий, фонетично мотивований зв'язок між фонемами слова та покладеним в основу номінації звуковою (акустичною) ознакою денотата (мотивом); умовна імітація звучання навколишньої дійсності фонетичними засобами даної мови. Відповідно, ми можемо визначити звуконаслідувальну лексику як лексику, в звучанні якої відображені звукові характеристики відтворених ним об'єктів. Обов'язкова характеристика звуконаслідувальних слів – якомога точніше відобразити той чи інший звук, для того щоб людина отримала можливість передати звуки природи за допомогою письмових знаків та відтворити їх в мовленні. [1, с. 9]

Згідно із японською термінологічною традицією, для визначення ономатопеї лексики використовуються, загалом, такі терміни: 擬音語 (гіонго), 擬態語 (гітайго), 擬声語 (гісейго), а також деяка кількість додаткових: オノマトペ (ономатопе) – «звуконаслідування» або «ономатопея», 音画 (онга) – «зображення звука», 音模倣 (оммохо:) – «слова, що відображують картину світу», 音声の象徴 (онсей-но сьо:тьо:) – «символи звука», 音象徴 (онсьо:тьо:) – «звуковий символізм», 意味の象徴 (імі-но сьо:тьо:) – «символи смислу» та ін.. [2, с.104]

Як можна відмітити, ономатопеї лексика дуже розповсюджена в японській мові. Але, було би помилкою вважати, що вживання такої лексики характерно дітям або тим, хто хоче додати деяку експресію та веселість в своє мовлення. Лексику гіонго та гітайго можна зустріти практично на усіх рівнях спілкування, в усному та письмовому мовленні: в повсякденних побутових розмовах, в газетах та в рекламі, в сучасних японських коміксах манга або класичній японській літературі. Ономатопеї лексика – чудовий інструмент в створенні глибоких образів: більш глибокі відтінки емоцій та почуттів, мотивації та внутрішніх переживань, описи звуків та шумів, характерних для тих чи інших предметів або живих істот.

Тому не дивно, що звуконаслідування можна знайти як в поезії Мацуо Басьо (згідно дослідженням, він був одним з перших поетів, хто використовував в творчості звуконаслідування), творах Акутагава Рюносукі, Кавабата Ясунарі, так і в літературі відомого на весь світ Харукі Муракамі або творах письменниці Йосімото Банана. Як класики, так і сучасні письменники використовують ономатопеї лексику для досягнення необхідної емоційності.[1, с. 25]

При перекладі текстів з японської мови на будь-яку іншу, українську, російську, англійську тощо, перекладач зустрічається із рядом проблем, які викликані необхідністю передати лексико-семантичні, граматичні, лексичні прийоми та особливості із мови оригіналу на мову перекладу. При тому, що передача цих прийомів повинна бути адекватною, повною, але не порушувати правила та норми мови перекладу [3, с.125].

У випадку з звуконаслідувальною лексикою, існує проблема пошуку та правильного використання відповідників для слів гіонго, гісейго та гітайго в мовах перекладу, оскільки найчастіше такі слова не мають повних відповідників і потребують затрати зусиль та власного досвіду перекладача. Переклад можна вважати рівноцінним, якщо слово мовою перекладу володіє тим же асоціативним полем, що і слово мовою оригіналу, оскільки це викликає у читача перекладу ту ж активність думки і уяви, що й у читача оригіналу.

Для прикладу розглянемо твір Акутагави Рюноске «Святий»[5, с.6-12].

なん よどやたつごろう まつ ゆきげしき なが よんかか
1) 何でも淀屋辰五郎は、この松の雪景色を眺めるために、四抱えにも
あま たいぼく にわ ひ
余る大木をわざわざ庭へ引かせたそうです。

«Нандемо Йодоя Тацугороу ва, коно мацу но юкигесікі о нагамерутаме ні, йонкакаені мо амару тайбоку о вадзавадза ніва е хікасетасоу десу.»

Говорят, что сам Тацугоро Едоя велел специально пересадить это огромное, в четыре обхвата, дерево в свой сад, чтобы любоваться им, когда оно покрыто снегом.

Для того, щоб дивитися на засніжену сосну, Тацугоро Йодоя повелів спеціально пересадити в свій садок це велике, в чотири обхвати, дерево.

Це речення є прикладом використання прямого відповідника в українській та російській мовах «спеціально», для гітайго 「わざわざ」, яке перекладається як «спеціально». Це приклад перекладу з використанням прислівника.

гонсукэ ていねい おじぎ しず あおぞら ぶ
2) 権助は丁寧に御時宜をすると、静かに青空を踏みながら、だんだん
たか くも なか のぼ い
高い雲の中へ昇って行ってしまいました。

«Гонсукэ ва теінеі ні одзікі о сурото, сідзука ні оодзора о бумінагара, дандан такаікумо но нака е ноботтеіттесімаімасіта.»

Произнеся с вежливым поклоном эти слова, Гонскэ спокойно зашагал по синему небу и, удаляясь все дальше и дальше, скрылся, наконец, в высоких облаках...

Гонске був ввічливим, та спокійно пішов у блакитне небо, поступово зникаючи у великій хмарі.

Цей приклад показує нам, як перекладач використав прийом експліцитного синонімічного перекладу, переклавши японське слово 「だんだん」 діеприслівниковим словосполученням «віддаляючись все далі і далі».

гонсукэ く によぼう い ま
3) 権助はほくほく喜びながら、女房の言いつけを待っていました。

«Гонсукэ ва хокухоку кубінагара, ньоубоу но ііцуке о маттеімасіта»

Гонскэ, радуясь всей душой, ждал, что прикажет ему сделать хозяйка.

Гонске був у нестямі від радощів та чекав, що скаже йому дружина (лікаря).

Цей приклад показує використання стійкого виразу «радіти всією душею» при перекладі японського слова-гітайго 「ほくほく」, чийм значенням є «бадьоро, весело, жваво, радіючи, на вершині блаженства».

Роблячи висновок із аналізу тексту та перекладу повісті Рюноске Акутагави «Святий», можна відзначити, що перекладач Л. Лобачов дуже вправно використовував прийоми перекладу оноματοпоетичної лексики в своїй праці. В перекладі більш

розповсюдженим є прийом використання прислівників, оскільки лексика гітайго в мові перекладу найбільше схожа на прислівники або дієприслівникові звороти.

Отже, підсумовуючи усе сказане вище, зазначимо, що ономампоепічна лексика – невід’ємна частина японської мови, що доповнює її, наповнює додатковим змістом, експресивно забарвлює та поглиблює. Можна сказати, що в задачу перекладача входить необхідність відтворити колорит справжнього тексту, передавши, в міру можливості, якомога точніше лексичне значення одиниць. При цьому дуже важливо враховувати емоційно-експресивне забарвлення тексту. Також можна зазначити, що існує дві проблеми, які непрямим шляхом створюють перешкоди в роботі перекладача. Перша – це дуже мала кількість словників, які присвячені власне звуконаслідувальній лексиці. До того ж, в цих словниках представлені далеко не всі значення та відтінки смислу ономампоепічної лексики. Інша проблема – неідеальна програма викладання японської мови в сучасних навчальних закладах, котра не передбачує виділення окремого часу на вивчення звуконаслідувальної лексики.

Література.

1. **Подшибякина А.А.** Ономампоепіческая лексика в японском языке. / А.А. Подшибякина. – М.: Муравей, 2003. – 64 с. 2. **Большой японско-русский словарь:** в 2-х т / под ред. Н. Конрада. – М., 1970. 3. **Гривнин В.** Пособие по переводу японского языка на русский. Лексические вопросы перевода / В. Гривнин, под ред. И. Головнина. – М., 1966. - 4. **Хорхе Л. Б.** Антология фантастической литературы / Л. Б. Хорхе, Б. К. Адольфо, О. Сильвина. – СПб.: „Амфора”, 2001. – 367 с. 5. **Bartashova O. A.** Japanese-English Onomatopoeic and Mimetic Parallels: the Problem of Translatability // Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences / O. A. Bartashova, A. E. Sichinskiy. – St. Petersburg, 2014. – №2. – С. 222-229 6. **Японско-русский словарь «Сансэйдо».** Серия словарей “Concise”. – Токио. – 1999.

Горбуньова С.О. **Проблеми перекладу звуконаслідувальної лексики японської мови**

Аналізується пласт ономампоепічної лексики в японській мові та проблеми її перекладу. Виділяються функції такої лексики, галузі вживання та невід’ємність її для японської культури. Об’єктом дослідження є власне звуконаслідувальна лексика японської мови, аспекти її розвитку та різноманітні напрямки її дослідження. Предметом дослідження є проблеми, пов’язані із перекладацькою діяльністю, направленою на адекватний та повноцінний переклад звуконаслідувальної лексики на українську мову. Методи дослідження: теоретичні методи аналізу та класифікації, порівняння та узагальнення та емпіричні методи вивчення літератури, документів та результатів наукової діяльності.

Ключові слова: ономампоепіка, гіонго, гітайго, гісейго, наслідування голосу, наслідування звуку, наслідування поведінки, проблеми перекладу.

Горбунёва С.О. Проблемы перевода звукоподражательной лексики японского языка.

Анализируется пласт ономампоепіческой лексики японского языка и проблемы его перевода. Выделяются функции такой лексики, отрасли употребления и ее неотделимость от японской культуры. Объектом исследования является собственно ономампоепіческая лексика японского языка, аспекты ее развития и различные направления ее исследования.

Предметом исследования являются проблемы, связанные с переводческой деятельностью, направленной на адекватный и полноценный перевод звукоподражательной лексики на украинский язык.

Ключевые слова: оноματοпоетика, гионго, гитайго, гисейго, подражания голосу, подражание звуку, подражание поведению, проблемы перевода.

Horbuniova S.O. Problems of translation of Japanese onomatopoeia

The paper analyzes the formation onomatopoeia in the Japanese language and problems of its translation. We stand out features such words, usage of it and its inseparability from the Japanese culture. The object of the research is actually onomatopoeic Japanese words, aspects of its development and the various areas of its research. The subject of research are the problems associated with the translation activities aimed at adequate and complete translation of onomatopoeic vocabulary into Ukrainian language.

Keywords: onomatopoeia, giongo, gitaygo, giseygo, voice imitation, imitation of the sound, the imitation of behavior, problems of translation.